

CULTUUR

ANTON CORBIJN STRIKTE GEORGE CLOONEY VOOR ZIJN NIEUWSTE FILM

'Ik heb nooit een film gezien waarin George een liefdesscène speelt en in deze film zit een seksscène' >49

GEIKE ARNAERT EN SPINVIS

over hun nieuwe project Dorléac >45

Het is alweer een goed jaar geleden dat *NieuwZwart* in première ging, de dansvoorstelling die **WIM VANDEKEYBUS** maakte op live vertolkte muziek van Mauro Pawlowski. Met *Monkey Sandwich* – wereldpremière op 10 september in de KVS – gooit Vandekeybus het over een heel andere boeg. Hij heeft een 'filmperformance' gemaakt: één speler gaat in dialoog met een fictiefilm die geprojecteerd wordt op groot scherm. Die nieuwe vorm is maar een van de redenen om vol verwachting uit te kijken naar het eindresultaat. Griet Op de Beeck geeft er vijf.

MONKEY SANDWICH

Zonder
gevoeligheid
geen kunst

VIJF REDENEN waarom het verwachtingsvol uitkijken is naar de nieuwe Vandekeybus

1 Omdat Wim Vandekeybus een fascinerend maker is

Vijftientig jaar geleden koos Jan Fabre in een auditie voor Wim Vandekeybus (47). Hij werd een van de dansers in *De macht der theaterlijke dwaasheden*, en ging twee jaar op tournee. Zijn intrede in de podiumkunsten was een feit. In 1987 maakte hij met een groep dansers *What the Body Does Not Remember*, ze noemden zich *Ultima Vez*. In het begin wisten mensen niet goed wat gedacht van deze productie. Alles knetterde op het podium, dansers daagden uit, grepen elkaar vast, er werd gevaarlijk gevallen en met stenen gegoocheld, alsof het op leven en dood was, alsof dans opeens ontdaan werd van alle beschaving. Het duurde niet lang of internationale programmatoren pikten de voorstelling op. Het begin van een intrigerend parcours.

Ondertussen zijn we zesentwintig producties later, en Wim Vandekeybus heeft zijn naam gevestigd in binnen- en buitenland. Hij kiest er nochtans voor om geen hitmachine te zijn. Hij weet wat het publiek wil, en hij kan voorstellingen maken waarbij je bijna vergeet naar adem te happen, omdat het van de eerste tot de laatste minuut zo spannend en beklijvend is (denk aan *Spiegel*, zijn compilatievoorstelling naar aanleiding van het twintigjarige bestaan van het gezelschap.) Maar Wim Vandekeybus wil zijn obsessies volgen en grenzen blijven aftasten, ook als dat op sommige kwartieren wat meer volharding vraagt van zijn publiek. Dat siert een artiest, vind ik, maar verder mag iedereen daar het zijne bij denken.

Zelf vindt hij dat zijn grote kracht schuilt in zijn vermogen om meteen het potentieel te zien: "Als iets nog maar een aanzet is, kan ik er makkelijk meer van maken. Ik zie als vanzelf het grotere beeld, de complete scène. Mijn grootste zwakte zit hem in mijn emotionele betrokkenheid. Ik neem niet

genoeg afstand, en daarom raak ik sneller gefrustreerd of ontgeld tijdens het creatieproces. Ik ben ook zelden gelukkig op premières. Zelfs als alle mensen enthousiast zijn, vind ik dat het beter had gekund. Bovendien val ik op zo'n dag sowieso in een zwart gat. Je bent zo gefocust bezig geweest, en opeens houdt het allemaal op, da's heftig. Gelukkig ga ik kort na de première van *Monkey Sandwich* naar New York om er drie dagen te werken met een groep van vijftientig dansers. Ik wil er een paar selecteren voor mijn productie van 2012. Dat vooruitzicht helpt."

Wim Vandekeybus is niet alleen regisseur, maar ook fotograaf en filmmaker. Meer dan eens heeft hij film geïntegreerd in zijn voorstelling, maar dit keer gaat hij nog een stap verder: "Ik doe niet wat te verwachten en te voorzien was. Misschien is dat ook een reden om benieuwd te zijn naar dit project."

VERVOLG
OP
PAGINA
44

Mauro Pawlowski speelt opnieuw een rol in Vandekeybus' werk. Maar het is een stille rol ditmaal. Boven: Wim Vandekeybus en zijn zoonpje van 18 maanden.

VERVOLG
VAN
PAGINA
41

VIJF REDENEN waarom het verwachtingsvol uitkijken is naar de nieuwe Vandekeybus

FOTO'S PIETER-JAN DE PUJE

■ Beelden uit de film bij *Monkey Sandwich*, met onder anderen Pawlowski (uiterst links). De film is gemaakt met 100.000 euro, erg weinig naar cinemanormen. En toch heeft Vandekeybus gewerkt met een crew van topmensen en een internationale cast van theateracteurs.

2 Omdat er in *Monkey Sandwich* geëxperimenteerd wordt met een totaal nieuwe vorm

Wim Vandekeybus: "Ik was blij met *NieuwZwart*. De muziek van Mauro, sterke dansers, de keuze om het publiek meer dan twintig minuten te laten wachten alvorens het op scène te laten losbarsten... het klopte. Maar dit keer moest en zou het iets helemaal anders worden. Zo probeer ik het ook voor mezelf interessant te houden. Ik ben enorm met film bezig, en ik wilde dat medium naar de voorgrond brengen. Zo is *Monkey Sandwich* een film-performance geworden. Geen klassieke cinema-ervaring, maar één speler die optoert tegen het grote scherm."

Denk vooral niet aan interactieve game-toestanden, in deze voorstelling krijgt u een fictiefilm te zien van ruim honderd minuten. Soms zijn er in de film momenten die Vandekeybus 'gaten' noemt, beelden die min of meer stilstaan of die om een andere reden wat minder de aandacht vragen, en dan grijpt Damien Chapelle, een jonge performer van één meter tweeënnegentig, de focus. Dat is zo'n beetje het concept. Vernieuwend is het in ieder geval.

Wim Vandekeybus: "De tijd is er rijp voor, denk ik, om bekende media in andere contexten te plaatsen. Mensen die een wervelende dansvoorstelling van mij willen zien, zullen moeten wachten tot mijn volgende creatie. Er zitten ook bijna geen dansers in de film, maar ik blijf wel trouw aan mezelf: het hele landschap danst, de bulldozers in dat landschap dansen. Voor een soort *lean back and eat your magnum*-cinema-avond moeten toeschouwers ook niet komen. Ik ga ervan uit dat een theaterpubliek iets meer aankan."

3 Omdat de ambitie torenhoog was, zelfs ondanks het beperkte budget

De film is gemaakt met een goeie 100.000 euro, wat erg weinig is naar cinemanormen. Het heeft Wim Vandekeybus' ambitie er niet kleiner op gemaakt. Ze hebben gedraaid in Keulen, Zweden, de polders en op linkeroever. Hij heeft gewerkt met een crew van topmensen en een internationale cast van theateracteurs (onder anderen Jerry Killick van Forced Entertainment, Davis Freeman - die onder meer bij *Damaged Goods*, les ballets c de la b en *Superamas* speelde - en uit ons land: Carly Wijs, Guy Dermul en Mauro Pawlowski in een stille rol). Spelen ook mee in de film: een grote groep vrijwilligers en een bende kinderen, waaron-

der zijn eigen zootje van achttien maanden. Wim Vandekeybus: "Mijn familie moet meedoen, da's de beste oplossing als je van 's ochtends vroeg tot 's nachts bezig bent."

"Voor alle duidelijkheid: ik ben niet de man die voor geen geld een film kan maken. Dat is me nu één keer gelukt, maar je kunt toptalent geen twee keer vragen om voor zo weinig loon en met zo weinig productiegeld te werken. Het is me opgevallen dat filmmakers meer geld *bougeren*. Ik *bougeer* meer mensen. Daarin zat ook een deel van de oplossing.

WIM VANDEKEYBUS:
Er zitten bijna geen dansers in de film, maar ik blijf wel trouw aan mezelf: het hele landschap danst

Er is een hoop volk dat echt zin had om deze film mee te maken. Dus kon ik doorgaan tot het klaar was, ook al werd het dan twee uur 's nachts. Heel vreemd, eigenlijk: een betaalde acteur zegt vaak om acht uur: 'Zo, mijn werkdag zit erop.' Maar tijdens deze opnames klaagde er niemand, mensen bleven gewoon op de locatie slapen.

"Ik heb vaak op goodwill gerekend. Ik had bijvoorbeeld eens twee biggetjes nodig. Kon niet, het geld was op. Dus ik naar een neef van mij, een varkensboer, en hopla, er zitten varkentjes in mijn film.

Ik heb gemerkt dat je met zo'n klein budget geweldig creatief wordt. Er zit een kleine tsunami in de film. Ik heb een paar keer op het punt gestaan om te gaan draaien tijdens de overstromingen in Roemenië, maar dat voelde toch niet juist. Suggestie kan even krachtig werken. We hebben een badkamer nagebouwd in een studio, om die te laten wegblazen door drieduizend liter water. Begin er maar aan, dat weegt drieduizend ton, als je dat in je nek krijgt ben je dood. Maar het is ons toch maar gelukt.

"Ik ben blij met de film. Nu moet Damien zijn plaats nog vinden tegenover de beelden en het verhaal. Daar wordt hard aan gewerkt. Ik heb voor Damien gekozen omdat hij op zijn eenentwintigste nog ongevormd is. Ik hou van echte energie, van het gevoel dat iets nog niet helemaal af is. Ik vraag hem niet om te dansen, niet om te spelen, hij moet een leven vinden op die scène. Als hij praat is het niet altijd de bedoeling dat je hem ook verstaat. Soms spreekt hij Russisch, soms Engels, soms Nederlands, maar allemaal zoals een jongen uit Luik dat doet. Hoe meer fouten, hoe interessanter, naar mijn gevoel. Ik vind het sowieso prachtig om maar één mens op die grote scène te zetten. Verder is er geen decor, zijn er amper lichtstanden. Die eenvoud, dat moest het zijn."

4 Omdat fictie in dit geval meer is dan zomaar één verhaaltje

Het uitgangspunt voor de film was een oud verhaal van Wim Vandekeybus dat hij

herwerkte tot een synopsis van zeven bladzijden. Van daaruit ging hij verder. Wim Vandekeybus: "Jerry, het hoofdpersonage, is een theaterregisseur. Hij repe-

WIM VANDEKEYBUS:
Dreiging, donkerte en diepte zijn nu eenmaal interessanter in een voorstelling dan louter vrolijkheid

teert in het Schauspielhaus van Keulen. Het is geen makkelijk man, hij gaat behoorlijk ver. Ik ben dat deel van de film gaan draaien met de echte spelers van dat gezelschap. Ik vroeg aan acteurs om acteurs te spelen. Sommigen zagen het hoegenaamd niet zitten, en ze zijn weggegaan. Maar degenen die bleven waren fantastisch. Het werd bijna een Dogmafilm.

"Op een bepaald moment heeft Jerry genoeg van de theaterwereld die hij fake noemt, en hij begint een nieuw leven. Hij verzamelt een bende mensen om zich heen en sticht een dorp in de polders, maar ook daar lopen de dingen niet zoals hij ze had gedroomd. De film gaat over vergissingen, over verlies, over geluk. Zware thema's, maar toch zit er veel lichteheid in, en humor.

"Het verhaal is makkelijk te volgen, maar ik durf dialogen wel tien minuten te laten duren. De mensen in mijn film praten ook anders. Het gaat niet over hun

nieuwe job of hun lief, ze vertellen verhalen die subtiel blootleggen wat hen echt bezighoudt en hoe ze zich *deepdown* voelen. In die zin is *Monkey Sandwich* ook een ode aan de kunst van het verhalen vertellen. Vandaar ook de titel 'broodje aap': stadslegenden die waar lijken maar het niet zijn."

5 Omdat dit project iets vertelt over de maker, duidelijker dan standaard het geval is

Als je de regisseur in de film ziet omgaan met zijn spelers, vraag je je onwillekeurig af in hoeverre Jerry op Wim Vandekeybus lijkt: "Ik weet hoe ik werk, en ik heb ook gepeild naar de ervaringen van die Duitse theateracteurs. Hun anekdotes waren ongelooflijk. Wat sommige makers zich permitteren grenst aan psychologische mishandeling. Jerry gaat veel verder dan ik ooit zou doen. Maar ik weet ook dat het soms nodig is dat de dansers verliefd is op de regisseur om het te doen werken, of hoe je als maker straffe verhalen moet vertellen om de jonge spelers te voeren. Jerry flipt om specifieke redenen, maar het is in realiteit ook altijd weer heftig om met een grote groep te werken. Zeker omdat regel nummer één is: behandel iedereen anders, want iedereen is ook anders, en zo voelen ze zich gewaardeerd. Tegen de ene danser moet je zeggen dat hij veel te lui is en dat zoiets niet kan, een ander help je door te zeggen dat hij goed op weg is."

En er zit natuurlijk nog meer Vandekeybus in *Monkey Sandwich*, omdat elke maker in zijn kunst zit. Wim Vandekeybus: "Het is ook weer een beetje mijn oude *stuff* die terugkomt. Dreiging, donkerte en diepte zijn nu eenmaal interessanter in een voorstelling dan louter vrolijkheid. En het zal ook wel iets zeggen over mijn gevoeligheid, denk ik. Maar die moet ik hebben: wie niet gevoelig is, kan geen kunst maken, volgens mij. Er zitten in elk leven hele mooie en hele harde momenten. Je hebt de positieve nodig om de trieste aan te kunnen. Daar gaat dit stuk ook wel over..."

"De voorstelling is niet alleen donker. Ik ga ervan uit dat ik zelf in het diepste van mijn denken een positieve mens ben. Ik heb natuurlijk al lastige dingen meegeemaakt, maar ik wil dat relativeren, want ik beschouw mezelf als iemand met veel geluk. Twee maanden geleden hebben we Eric, onze technicus, begraven. Hij was ongeveer mijn leeftijd: kanker, acht maanden en het was voorbij. Als je daarbij stilstaat, heb je absoluut geen reden meer tot klagen, toch?"

i *Monkey Sandwich* speelt van 10 tot en met 12 september in de KVS. Daarna op tournee: www.ultimavez.com